

פרוטוקול מס' 336

מישיבת ועדת העבודה שהתקיימה
ביום ב' כ"ג בסיוון תשל"ו - 21 ביוני 1976, שעה 10.00

נ כ ח ר:

חברי הוועדה:

ש. ארכלי-אלמוזלינו - היו"ר
ה. זיידל -
ל. דיציאן
ח. שמעוני
ז' אמיר
מ. גז
א. לבנבראון

מוזמנים:

חה"כ י. בן-מאיר
ד"ר י. קיסטר - שופט בית המשפט העליון
בגימלאות
ד"ר א. ניצן - המוסד לביטוח לאומי
י. ארד - " " "
ש. יונגמן - שירות התעסוקה

יועץ משפטי של הוועדה: י. אליאסוף

מזכיר הוועדה: מ. משולם

ר ש מ ה: מזל כהן

סדר היום: מצבם של הקשישים בישראל - הצעה לסדר היום של
חה"כ י. בן-מאיר

1996 -

(נתקבל ביום 7.7.76)

מצבם של הקשישים בישראל -
הצעה לסדר היום של חה"כ י. בן-מאיר

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אני פותחת את הישיבה.
אני מקדמת בברכה את כבוד השופט קיסטר,
ד"ר ניצן, מר ישראל ארד ומר יונגמן משירות התעסוקה. היום אנחנו ממשיכים
בדיון בהצעתו של חה"כ בן-מאיר. הצטרפתי מאד שחה"כ זיידל לא היה
נוכח בישיבה הקודמת בגלל מחלה. אני שמחה שאתה בקו הבריאות. היתה הרצאה
מאלפת ומעניינת של ד"ר ניצו אשר הוא היה גם מזכיר הוועדה שמינה
שר העבודה ואשר דנה בנושא של גיל הפרישה מהעבודה וההמלצות של הוועדה
הוגשו לשר העבודה באפריל 1975. באותה ישיבה שמענו את נציג המשקם,
והוא שטח בפנינו את הפעולות החשובות שעושה המשקם בשביל אותם אנשים
שהם למעשה לא בכושר עבודה מלא, בחלקם עובדים חמש שמיניות, בחלקם
עובדים שמונה שמיניות והם מעל גיל פרישה. העבודה נעשית בצורה
הקונסטרוקטיבית ביותר ותורמת להרגשתם הטובה של הקשישים. אנחנו גם
קבלנו חומר, אם אתם רוצים לעיין בו, בבקשה.

אנחנו הטרחנו את כבוד השופט קיסטר

לדיון הזה. בנוסף לזה שהוא עמד בראש הוועדה, רצינו לשמוע ממנו לא
רק על מסקנותיה של הוועדה אלא בכלל את דעתו וגישתו לכל הנושא הזה
של פרישה מהעבודה, כיצד הוא רואה את הנושא, מה הוא מייעץ לנו בנוסף
לאותן מסקנות שהן כשלעצמן חשובות מאד.

אנחנו היום נשמע ממר ישראל ארד

מנהל ענף ביטוח זקנה, שאירים ונכות בביטוח הלאומי על כל הנושא הזה,
מה תחכוכות בנוסף לאותם כללים שנכתבו בחוק הביטוח הלאומי, מה עושה
הביטוח הלאומי בתחום השירותים לקשיש - זה דבר אחד.

דבר שני שאנחנו רוצים לדעת וזאת

אחת הנקודות שמונחת בהצעת החוק של חה"כ בן-מאיר, מה לעשות על מנת
לאפשר ולעודד את אותם אנשים שפורשים מהעבודה בגיל 65 להמשיך בעבודה,
אם בעבודה שלהם או בעבודה אחרת, ועל-ידי כך לתרום את תרומתם. זה
כמובן מחייב שינוי בחוק על הגבלת הכנסה. תקרת הכנסה והורדת הזכאות
מגיל 70, בכדי לא ליצור את הרתיעה אצל אותם הקשישים שרצונם לעבוד.

אני קראתי את ההמלצות של הוועדה

ה. זיידל:

הציבורית וקראתי את הפרוטוקול

מן הישיבה הקודמת. גם ד"ר ניצן מסר השלמות להמלצות. עכשו יש מכלול
בעיות כאשר אנחנו דנים על הקשישים. יש בעיה של גיל הפרישה שהוועדה
השאירה את זה די פתוח.

אין לנו ברירה.

השופט קיסטר:

היו הרבה זעירות בעבר. אתם יודעים

ה. זיידל:

שאני גם יזמתי אותה, נבחרה עוד

לפני עשר שנים. אני רואה שכל ההמלצות הן אותו דבר. יש המלצה להגדיל
את גיל הפרישה של אשה בשנתיים וחצי. יש המלצה שאנחנו מנסים לקשור עם
נושא הפנסיה. אני רוצה לשאול את כבוד השופט, מה מן ההמלצות האלה
אנחנו יכולים להוציא? ידוע שבהרבה מדינות בעולם יש חוק מיוחד לקשישים.
אנחנו כמחוקקים, כוועדת כנסת, איך אנחנו יכולים להבטיח זכויות העתיד
של הקשישים במישורים שונים?

השופט קיסטר:

לעשות חוק אחד שיכיל הכל, זה בלתי אפשרי. חוק לקשיש, זה לא יתכן.

יכול להיות שבטכניקה מודרנית אפשר הכל. הזכויות והחובות מפוזרות בין חוקים שונים, יש חוק הביטוח הלאומי, בנוגע לשירות המדינה יש חוקי פנסיה, בהסתדרות ישנם כל מיני הסכמים קיבוציים ואיני יודע אפילו אם החוק פה רצוי. כשיבוא המחוקק לחוקק איזה חוק פיסקלי או סוציאלי, שיביא בחשבון את הבעיות של הקשישים ואי-אפשר להגיד בחוק אחד קשישים, זה לא קטגוריה נפרדת של אנשים.

לעצם קביעת הגילים או ענין

הסטנדרטים, לא רק שזה דבר שרירותי, דבר שהוא יכול להתאים לרוב הציבור או לעובד של ציבור מסויים אבל לא מתאים לכל פרט ופרט ובחרו את הגיל כמתאים לכל האוכלוסיה, אבל יכול להיות שאותו מיעוט יהיה פה 30% או 40% ויש להם בעיות ואי-אפשר להתעלם מהבעיות שלהם. לכן הצענו שני דברים: גיל פרישה גמיש ופרישה הדרגתית. גיל פרישה גמיש - היום גם כן יש גמישות מסויימת, כמו למשל פרישה משירות פעיל בצה"ל או במשטרה. לגבי מסגרת הסתדרותית, גיל הפרישה אינו שווה לגיל פרישה של עובדים אחרים. אפילו אצל שופטים - גיל הפרישה אצלם הוא 70 שנה. הגיל אינו אחיד, הוא במידה מסויימת גמיש.

זאת גמישות מקצועית.

ה. זיידל:

השופט קיסטר:

בנוגע לאינדיבידואל - הצענו את

הפרישה ההדרגתית. אדם בגיל 55

או 60 שעד היום היה מסוגל לעבוד עבודות קשות ולמחרת היום הוא כלי שבור - זה יכול לקרות, אבל זה לא הכלל ולכן יש אפשרות מצד אחד לפני שהאדם מגיע לאותו גיל פרישה להפחית מספר שעות עבודה ומצד שני גם אחרי גיל הפרישה להעסיק אותו באיזה אופן שהוא, כי סוף סוף האוכלוסיה של המדינה מזדקנת, בזה אין ספק. להפסיד פוטנציאל עבודה של אנשים בגיל הפרישה של משטרה או שירות בצבא, שיהיה פנסיונר ולא יעשה כלום רק יקבל פנסיה או ביטוח לאומי, היום זאת הכבדה גדולה בכיס הציבור, בזמן שאדם זה יכול להביא תועלת. השאלה איך ליישם בכל מקרה ומקרה את הדברים. למשל, במסגרת שירות המדינה או עיריות, איני יודע איזה אחוז של עובדים מרוכזים בשירות המדינה, אני מניח שזה אחוז עצום - אם למצוא אפשרות בתקשיר או חוקי פרישה להאריך את העבודה או להקטין שעות עבודה, לא תמיד זה ניתן. אם משרד עובד משעה 8 עד שעה 4, קשה למצוא אדם בשירות שיעסוק באותו תפקיד ויעבוד עד שעה 12. אבל, יש הסבה מקצועית, באופן כזה אדם מרגיש יותר טוב.

במקרה של חוקים שונים, יש להביא

בחשבון שקיימים יחידים שהם לא נעשים בגיל 60 או 70 פחות יום אחד מסוגלים לעבוד ולמחרת היום לא מסוגלים לשום דבר. היום שמענו מפי מעסיקים שיש ביניהם רבים שהם מעוניינים כי אותו עובד שעובד בנאמנות ועוד כוחו אחר שימשיך לעבוד. כמו ששמענו פה בעיות פיסקליות, מיסוי וביטוח לאומי שכדאי או לא כדאי, את הדברים האלה צריך להביא בחשבון. יש לתת איזה תמריץ גם לעובד וגם למעביד שיאפשר להעסיק פועל.

שמעתי לפני עשרים שנה מפי מנהל

של סניף בנק כי הוא מעוניין לקבל לעבודה בעיקר גברים ובמיוחד נשים בגיל העמידה, שהם העובדים הטובים ביותר של הבנק. הוא מסביר כך: האחריות יותר גדולה, הם לא מעוניינים לחפש עבודות אחרות, אשה בגיל כזה אין לה דאגה לילדים קטנים, אשה כזאת מעוניינת להתמיד בעבודה. אני נותן דוגמא שיש דברים שקשה לתרגם בשפת החוק אבל המחוקק חייב להביא בחשבון אותם שיקולים בזמן שעושים פעולות. זה לענין פרישה הדרגתית, אפשרות להאריך את הזמן.

השופט קיסטר:

לסיום, גם אני עצמי, על אף שאני משפטן לא יכול לתרגם בשפה החוק.

היו"ר ש. ארבלי:

פרישה הדרגתית יכולה להיות אינדיבידואלית.

השופט קיסטר:

בעיקר אינדיבידואלית. אם קובעים גיל סטנדרטי, יש עוד שיקול בזמן שקובעים פרישה לסוג מסוים. יכולים להיות כל מיני עושי צרות במקום העבודה והם בין אלה שמסוגלים לעבוד, כאשר מביאים בחשבון את ההדרגתי, פה צריך לתת גמישות גם מבחינת המעסיק שיגיד שהוא הגיע לגילו אני לא רוצה אותו יותר, ומצד שני כשהוא פחות צעיר, אי-אפשר לפטר אותו. מוכרח להיות איזה גיל סטנדרטי, אבל בתוך הגיל הזה צריך לתת אפשרות גם למעביד וגם לעובד עם תמריצים במקרה שום מסוגלים לעבוד.

היו"ר ש. ארבלי:

חה"כ בן-מאיר יציג בפנינו את הבעיות בענין מצבם של הקשישים.

י. בן-מאיר:

אני מבקש סליחה בגלל האיחור. היות והוועדה נכנסה לגופו של הנושא, אני לא רוצה להאריך. אני רוצה לומר שני דברים: גם פניה של אנשים, בעיקר ותיקי התנועה שלנו וגם כתבה מפורטת באותו הזמן באחד העתונים שנתחה את הבעיה - הבעיה כמובן קיימת לפני ואחרי - אבל זה הביא את חשומת לבי לבעיה. אנחנו יודעים על העליה באחוז האנשים המבוגרים מעל גיל 65. דבר שני, והפסיכולוגים הפנו את חשומת לבנו לכך, שאנחנו לא תמיד מעודכנים עם ההתפתחויות בחברה. יש פער בין התפתחויות מסוימות לבין תגובה של המדיניות החברתית. למשל, גיל פרישה של 65 כנראה נקבע בתקופה מסוימת. אגב, זה היה ערך סוציאלי גדול בתנאי עבודה שהיו קיימים אז, זה היה בשבילו עול גדול להמשיך בעבודה. בינתיים המצב השתנה, העובדות החברתיות השתנו. אנחנו יודעים, אנשים בגיל 65 ו-70 גברים ונשים שהם במיטב כוחם כתוצאה מהשיפור בשירותי הבריאות הציבוריים ובמצב הכללי בחברה והם אנשים בריאים ברוחם ובגופם ומלאי מרץ, אנחנו פוגשים אותם בכל מיני עבודות התנדבותיות. יש מקום לשקול האם הגיל הזה נכון, האם הוא עומד בנתונים החברתיים, הגופניים והנפשיים שקיימים בחברה שלנו. לא הצלחנו להשיג את השינויים שחלו.

נקודה שניה, גם מעבר לנקודה הזאת -

אנחנו יודעים שחלק גדול מהאנשים הללו רואים את היציאה לפנסיה לא כהישג אלא כסרגדיה גדולה. אני יודע שעסקנו בזה בתיקון לחוק ביחס להורים שכולים, כאשר אז באו אנשים ואמרו, בשבילנו זאת סרגדיה כפולה היציאה לפנסיה בגיל 65, זה מזכיר לנו יותר ויותר את האסון. גם אצל אב לא שכול הבעיה קיימת. היום נמצאת המדינה במצב של מחסור בעובדים בחומים מסוימים. אנחנו רוצים להעביר עובדים מהשירותים ליצור. ברור שזה יסגור קטגורית את השירותים לפני גילאים צעירים. אבל ברור שאפשר לנסות לנצל הרבה יותר את כח האדם המבוגר שקיים ולפנות כח אדם צעיר ליצור.

בוועדה חוץ ובטחון כאשר דנו בבעיות

כח אדם בצבא, שואת בעיה כבדה מאד, כמה אנשים אמרו שרואים את הנושא הזה כמכשיר רציני. העובדה שקיים ומצוי כח אדם מעל 55 ו-60 שמסוגלים למלא תפקידים בצבא והצבא מתחיל לתת את הדעת עליהם. אנחנו מדינה שזקוקה לכח אדם. יכול להיות שהיום ומחר יהיה מצב ספציפי של אבטלה חולפת. לכך יש אפשרות לתת משהו לאותה אוכלוסייה הולכת וגדלה.

י. בן-מאיר: זה הרעיון העיקרי. אולי מכאן תתחיל התנופה הראשונה לשינוי בתחום הזה או נביא לכך שייעשה מחקר רציני בנושא הזה, בכל אופן זאת המטרה לדון בזה היום.

היו"ר ש. ארבלי: העבודה נעשתה, זה כמעט מחקר.

ה. זיידל: הנושא של קשישים, זה עולם ומלואו. קראתי את דבריו של הה"כ בן-מאיר במליאת הכנסת, אני קורא כל דבר שנאמר בנושא הקשישים. זה נושא הקרוב לעסוקי. יש עכשו נסיון להחדיר את הנושא הזה בתודעת הציבור. הנושא אינו רק פנסיה, זה בעיקר נושא חברתי. אבל היות ונמצאים במסגרת ועדת העבודה, אני קראתי שבריה"מ פנתה דרך העתונות והרדיו לכל פנסיונר לחזור לעבודה והיא הבטיחה שהם לא יורידו את הפנסיה, אדם יוכל לקבל את הגימלה וגם את המשכורת עד לתקרה של 350 דולר. היות וגיל הפרישה בברית המועצות הוא נמוך התברר שיש מליוני אנשים שהם כבר בגיל הזה.

אנחנו נתקלים במצב שפנסיונר, אדם קשיש חושש לחזור לעבודה בגלל שתי סיבות: 1. הוא חושש שיאבד את הזכות בביטוח הלאומי, כי מגיל 65 עד 70 הוא לא יכול לקבל את הגימלה אם הוא ממשיך לעבוד. 2. גם במקום העבודה אין לו אותן זכויות.

פנה אלי מנכ"ל לודז'יה, איש חזק שעבד במשרד הבטחון. הוא רוצה לקבל אנשים מבוגרים. הוא טוען, מתוך נסיון, שאדם מבוגר נותן תפוקה יותר גדולה. הוא רוצה להמשיך לתת לו לעבוד, אבל הוא לא יכול להבטיח כמה זכויות כי זה נוגד הסכם קולקטיבי ועוד.

אני רוצה לחזור לשאלה הזאת, האם קיימת אפשרות להפריד בין שני דברים: גימלת פנסיה משולמת בעד העבר, השכר משולם בעד ההווה, ברגע שמקשרים את שני הדברים, אז הוא חושב פעמיים אם לחזור לעבודה או שהוא הולך לעבוד בצורה "שחורה". בכל הפרסומים של מר ארד אני קורא: אדם בגיל 70 מקבל את הגימלה אלא אם הוא לא עובד, אבל גיל הזכאות הוא 65.

היו"ר ש. ארבלי: גיל זכאות בביטוח הלאומי לקיצבת זקנה זה 70.

ה. זיידל: אדם שמקבל את הגימלה חייב לקבל אותה בגיל 60 אשה ובגיל 65 גבר. אם אנחנו לא נשנה את גיל הפרישה ונפריד בין גימלה בעד העבר ובין שכר בעד ההווה, אז יש מקום לתחיקה. צריך לקחת בחשבון כאשר הוא פנסיונר הוא משלם מס-הכנסה.

י. אליאסוף: לגבי יציאה לפנסיה באופן הדרגתי - בחוק שירות המדינה גימלאות לגבי שירות ציבורי יש הוראה בענין הזה: עובד שעבד מעל 10 שנים והגיע לגיל 60 רשאי להחליט על יציאתו לגימלה לגבי חלק ממשרתו - כך שהאיש יכול לעבור את גיל 65 ולהמשיך לעבוד.

השופט קיסטר: לא הרבה.

י. אליאסוף: שנתיים, אבל יש אפשרות יציאה באופן הדרגתי.

היו"ר ש. ארבלי:

בקשר לגיל פרישה לנשים - קראתי בעיון רב את המסקנות של הוועדה שהיא למעשה מסתמכת על מסקנות של אותה ועדה הסתדרותית או שתי ועדות הסתדרותיות שהיו: אחת ב-1973 ואחת כאשר חה"כ זיידל היה חבר הוועדה המרכזת והוא טיפל בנושא הזה. אני לא יודעת אם הבדיקה נעשתה באופן יסודי ביותר בכדי להגיע למסקנות שיש מקום להגדיל גיל פרישה ואפילו להשוות את גיל הפרישה לנשים וגברים. אני חולקת על זה. אני לא יודעת אם נשים יוכלו לעמוד בזה. האם בגלל אותן נשים שעובדות בפקידות או מינהל ציבורי אשר רוצות להמשיך לעבוד עד גיל 65 או 70 ומהוות לחץ במשך שנים רבות אנחנו צריכים להחליט על העלאת גיל פרישה לנשים חובה מעל גיל 60? אני חושבת שזאת לא יכולה להיות קבוצה רצינית ולא יכולים לקבל המלצה מהסוג הזה. אני יכולה לקבל את העיקרון של גיל פרישה גמיש גם לגבי נשים.

איך כוונה למנוע.

י. בן-מאיר:היו"ר ש. ארבלי:

יש כוונה למנוע ממנה לצאת בגיל 60. יחכן שיש מקצועות מסויימים שיש צורך להוריד את גיל הפרישה, כמו שעשינו את זה עם גננות וצריך לחשוב גם על ההוראה, לזה יש המלצה. גם הוועדה לא התעמקה בסוגיה הזאת של גיל פרישה לנשים אלא הסתמכה יותר על אותה ועדה הסתדרותית שהיא מגמתית ביותר והראיה, כאשר היו פרסומים לאחרונה על המגמה בהסתדרות במסגרת חוקת ההסתדרות לגבי עובדי ההסתדרות, כאשר הוגשה הצעה להעלות את גיל הפרישה חובה לגיל 62, היו הדים שליליים אצל קבוצות שונות של נשים שכתבו למזכיר ההסתדרות ולאותה ועדה שהן מתנגדות בכל תוקף לשנות את גיל הפרישה לנשים. מצד הקרנות, זאת מגמה חיובית, זה משפר את מצבן, אבל זה לא האמצעי שצריך לבחור בו כדי לשפר את מצבן של הקרנות. מחר תבואנה קרנות אחרות של ההסתדרות ויבקש אתו דבר.

אני רוצה לשמוע אם הדבר הזה נשקל

היטב, האם נלקחו הדברים האלה בחשבון כאשר באו להגדיל את גיל הפרישה לנשים לגיל 62?

לגבי ארצות אחרות בעולם - נדירות

אותן ארצות שהשוו את גיל הפרישה של הנשים והגברים. גבר בגיל 65 כאשר הוא פורש ואשחן עובדת, זה קשה לו מבחינה פסיכולוגית, זה דבר שאין לזלזל בערך ובחשיבות שלו. דבר כזה בא לקצר את החיים שלו.

ה. זיידל:

גם אני, כמוך, הופתעתי לראות את ההחלטה הטכנית שנתקבלה בוועדה המרכזת להעלות את גיל הפרישה, והתפלאתי איך אפשר לקבל החלטה כזאת ושמחתי שהחלטה בוטלה. אבל אני חייב לעשות צדק עם ההסתדרות. מה היה לסוליהרעיון? יש בעיה של זכות אלמן ואלמנה. בעצם אפשר לומר כי בנושא זה יש קפוח במדינת ישראל במשך שנים ואף אחד לא יכול להסביר אותו. כאשר אדם נפטר, אם הוא עובד, האשה מקבלת 60%. אם הוא פנסיונר, האשה מקבלת 40%. אבל, כאשר אשה נפטרת, הבעל לא מקבל שום דבר. חל שינוי והשינוי הוא שאלמן מקבל 50% מזה שאשה היתה מקבלת. באו קרנות הפנסיה ואמרו: אם אתם תובעים זכות שווה לאלמן ואלמנה, זה יכביד על קרנות הפנסיה, כי עד כה לא שלמנו לאלמנים. לכל הפחות אנחנו רוצים את השנתיים וחצי לאפשר לאשה לעבוד יותר ואז מתקדמים לשוויון גם בזכויות וגם בחובות. אבל, כאשר מדברים על כך, אנחנו חייבים במפורש להביע את דעתנו שתהיה זכות שווה בין אלמן לאלמנה בכל מערכת הביטוח הסוציאלית.

היו"ר ש. ארבלי:

עיפתי להאבק בענין הזה.

ה. זיידל:

בנושא הזה אני לא יכול להבין את המחוקק.

היו"ר ש. ארבלי:

המחוקק רוצה לתקן אבל הממשל לא רוצה לתקן.

ל. דיציאן:

הממשל כפוף למחוקק ולא להיפך.

ה. זיידל:

אני לא אומר שהרעיון הזה מרוחק מן המציאות. אי-אפשר להכביד על גופים בפרט גופים וולונטריים סוציאליים שישלמו יותר כשלא קבלו שום תרומה. אני מקבל את הדעה שגם אם יוחלט להשאיר, באופן וולונטרי אשה תוכל לעבוד.

היו"ר ש. ארבלי:

ענין האלמן יש להבהיר. אין להתנות את גיל הפרישה לזכות האלמן. מדוע?

כי אילו היו באים ונותנים אחוזים מקופת הפנסיה לאלמן יותר ממה שצברה האשה בשנות העבודה שלה, הייתי יכולה להבין את הקרנות. אבל, הן נותנות את אותו אחוז באותו סכום של צבירה. אם האשה הגיעה לגיל 60 והיא צברה 60% אז נותנים 60%. איזה קשר יש לזכות אלמן וענין גיל הפרישה, מה גם שאלמן לא נשאר אלמן הרבה זמן, הוא נישא אחרי זמן מה וההפסד של הקרן הוא לא כל כך גדול. הטענה של הקרנות אין לה שום יסוד. הקרנות רוצות לתקן את מצבן ולכן הן עושות את זה. המאבק בענין זה נמשך שנים, בשתי קדנציות הגשתי הצעות חוק פרטיות לתיקון חוק שירות המדינה גימלאות ואיני מצליחה להעביר אותן כל עוד יש התנגדות משרד האוצר ונש"ם להן. בכנסת הקודמת היו לנו מאבקים קשים עם המוסד לביטוח לאומי על תיקון מסויים לגבי אלמן בחוק הביטוח הלאומי והפשרה הייתה שהולכים לקראת אלמן רק אם יש לו ילד עד גיל 18. אם תבוא הצעה של הממשלה, נברך ונשמח על כך, אבל אין מגמה בכוון הזה, לכן לא צריך לקשור את זכות האלמן עם הדבר הזה.

ז' אמיר:

תמיד בחקיקה סוציאלית יש שני צדדים למטבע ואני מבין את חברי הכנסת שרוצים להאריך את שנות העבודה בעיקר אצל נשים.

היו"ר ש. ארבלי:

אף חבר כנסת לא הציע את זה.

ז' אמיר:

במשך כל השנים השתדלתי, לפחות לפועלי הייצור ופועלות הייצור להנמיך את גיל הפרישה ולהתחשב בעבודות הכפיים. אני מציע שאם יש מסקנות כאלה, אנחנו נעמיד דבר מול דבר. הייתי מציע, אם באמת יש מי שרוצה להגדיל את גיל הפרישה, אז אנחנו נחליט יחד עם זאת לקבוע בחוק שהנשים במדינת ישראל באותה משכורת שמקבלות היום תעבודנה חמישה ימים בשבוע. אני לא רוצה להסביר מדוע זה חשוב שנשים תהיינה ביום שישי בבית. אני לא רואה שום הצדקה עניינית של הגדלת גיל הפרישה. כל הנימוקים הם לא כבדי משקל. לא ראיתי את החומר שהוכן והייתי מאד רוצה לקבל עותק ממנו. בכל אופן, אני חושב שאנחנו צריכים לחשוב להציע בחוק גיל פרישה מוקדם לאותם אנשים שעבודתם מפרכת.

היו"ר ש. ארבלי:

זה זה במפעלי ים המלח?

ז' אמיר:

היום זה גיל 62. הקרנות משלמות כאילו הוא פרש בגיל 65.

אני יודע שאנחנו נתקלים בבעיות נוראות, שאנשים בגיל 50, אחרי 25 שנות עבודה יש להם פתקים מהרופא שאסור להם לרדת לסדום ואין פתרון. מקומות כאלה ישנם גם בעכו בתעשיית הפלדה וגם אותו דבר בהמנע ועוד. אנחנו צריכים, כוועדה לתת את דעתנו לנושא ואולי באותם מקומות עבודה, כולל נשים, יאפשרו חמישה ימים בשבוע וניתן להם אפשרות לעבוד יותר שנים לפחות להגיע לגיל 65.

א. לבנבראון:

ברור לי שהשאלה של פרישה היא אחת השאלות, אולי השאלה העיקרית אבל לא השאלה היחידה. אני בהחלט בדעה שאי-אפשר לעשות הכללה ולכן אי-אפשר לחוקק חוק אחד ולקבוע גיל אחד לכולם. ישנן ארצות ששם יוצאים לפנסיה לאחר מספר מסויים של שנות עבודה ללא קשר עם הגיל. לכן אני מציע שלא נציע בהזדמנות זאת להעלות את גיל הפרישה בכלל. אני בהחלט בעד זה שנאפשר לאלה שמסוגלים להמשיך בעבודתם, שיעבדו, ואז לתת להם תנאים כאלה שזה יעודד אותם והם לא יחששו מפגיעה בזכויותיהם.

נראה לי שטוב שהוודא תיתן את הדעת איך לספל בקשישים שאינם יכולים להמשיך בעבודה, מה הטיפול שהרשויות המקומיות נותנות ומה הדאגה לקשישים. אני מצטער שלא השתתפתי בדיון בפעם הקודמת. אני בהחלט חושב שטוב יהיה לדון גם בנושא הזה, איך להעסיק את האנשים, אפשר גם במועדונים לתת להם עיסוק יעיל.

היו"ר ש. ארבל:

בדברי הפתיחה שלי אמרתי שאת הנושא חלקנו: 1. הכנה לגיל הפרישה, ואנחנו במידה מסויימת שמענו את ד"ר ניצן על פעולות שנעשות בתחום זה. 2. לגבי זכאות במסגרת הביטוח הלאומי, קיצבה והגבלות קיימות שמונעות המשך תעסוקה של אותם קשישים. 3. תעסוקה לקשישים גם לאחר גיל הפרישה. 4. פעולות חברתיות שיש לעשות על מנת לתת הרגשה טובה בתקופה שאדם פורש מן העבודה, שיוכל לנצל את הזמן בצורה הטובה ביותר.

ד"ר ניצן:

קודם כל שני עדכונים: מדברים על אינפלציה. בפעם הקודמת דברנו על מספר הזקנים ודברנו על אחוז הזקנים באוכלוסיה ואני הבאתי מספרים לראשית 1975 מפני שעדיין לא היו מספרים מאוחרים יותר. בינתיים, לפי בקשתי עדכנו את המספרים לראשית 76 והמספרים מראים, כפי שצפינו ואנחנו צפינו בזהירות יתר בעניין הזה, על אינפלציה באחוז הקשישים. אם הזכרתי קודם שהיו כ-252 אלף קשישים בראשית 1975, כיום, לפי מספרים אחרונים, אם כי אני מציין שזה ארעי, אמרו שיש 277 אלף ו-500 קשישים. זה כולל יהודים ולא יהודים. אם מדברים על אחוז היהודים, אם קודם היה 8.1%, כיום, בראשית השנה זה 8.7%. יש לצפות שכל שנה זה יקפוץ כך. חלק נובע מהדבר הטבעי שהאחוז הולך וגדל, חלק נובע בגלל תיקונים שהכניסו עכשו לאחר המפקד. באופן ממשי אנחנו מגיעים כיום ל-8.7% של יהודים בארץ, זה אחוז גבוה מאד.

ה. זיידל: אלה אנשים בגיל 65?

ד"ר ניצן:

כן. דבר שני, בקשר לפרישה גמישה - ד"ר קיסטר הזכיר נקודה אחת ויש להשלים נקודה שניה. נכון שהכוונה היתה פרישה גמישה בקבוצות. אבל, יש נקודה שניה, פרישה גמישה אינדיבידואלית וגם לזה המלצנו, בהתאם למשלוח יד וקריטריונים. כלומר, תינתן לעובד האפשרות להמשיך בעבודתו בהסכמת המעסיק מעבר לגיל הפרישה או לצאת ממנה לפני גיל הפרישה וזה

ד"ר ניצן:

לפי עקרונות ברורים שיקבעו בהסכמת הנוגעים בדבר או בהחלטת כלללים שיקבעו בחוק פנסיה כללית.

הדוגמה של פרישה אינדיבידואלית היא

כמו בממשלה. אני חושב שהרבה דברים לא נעשו, דבר אחד, לדעתי, נעשה, אני חושב שהשגנו פרישה גמישה בממשלה. אז הופיע בפנינו נציב שירות המדינה שהוא כבר בפנסיה ואחרי הוועדה הזאת יצא החוק שתיקן בממשלה את העניין של פרישה ועשה אותה לגמישה יותר. אם אדם חייב לצאת בגיל 65 ורק נציב שירות המדינה מצא אותו חיוני למדינה, כולם יצטרכו ללכת הביתה. כיום הדבר הזה תוקן, כיום רשאי לצאת, יש ועדה מסויימת, זה הרבה יותר גמיש. מספיק שהמשרד ממליץ שהוא טוב, ומאריכים את גיל הפרישה. זה דבר חיובי, כי זה עשוי להיות דוגמה למקרים אחרים.

בקשר לגמישות ועודד, אני רוצה

להזכיר שמדובר כאן על שני סוגי עדודים: עדוד לפורש שיהיה מעוניין לעבוד, ויש לתת עדוד שני, למעסיקים כי זאת אחת הצרות הגדולות, הרבה פעמים העובד רוצה לצאת, המעביד לא נוחן.

לעצם העניין - שוב עניין של "מודה",

מדברים על גמישות. אני רוצה להגמיש את כל הדבר הזה, למרות שכל הוועדות הקודמות לא היו כל כך נוקשות ואני אצטט את זה כדי להראות לכם את דעתי האישית בעניין הזה. הנוסח שלנו היה: "הוועדה בדעה שיש להקטין את הפער ולהעמיד את גיל הפרישה הרשמי עד 62 שנה מתוך התחשבות בהצעות שמובאות להלן המאפשרות יציאה מוקדמת יותר במקצועות הדורשים עבודה גופנית קשה".

לפי הוועדה החדשה שד"ר קיסטר עמד

בראשה מנוסח כך: "מאחר ולא נמצאה כל הוכחה מחקרית המצדיקה את ההפרש של חמש שנים בין גיל פרישה של אשה וגבר, ממליצה הוועדה לצמצם את ההפרש בין שנתיים עד שלוש שנים בסוגים מסויימים של עבודות נשים. עם זאת מצאה הוועדה כי הרשות הציבורית שתוקם לשם טיפול בנושא הפרישה תעקוב באמצעות מומחים אחרי התפתחות הנושא בעולם ובארץ ותגיש הצעות מעשיות בנושא הזה." זה לא היה נוקשה, אלא היתה מחשבה שצריך לשקול את הדבר הזה ובייחוד במקצועות מסויימים.

על כל פנים מה שאני יכול לומר,

לא היתה כוונה שיתלבשו על זה מצד קרנות הפנסיה או המוסד לביטוח לאומי.

לדעתי זה מעט. הייתי תומך בזה

ה. זיידל:

באופן אישי, שכל זה יכלל במסגרת

של פרישה גמישה, דהיינו במקצועות מסויימים ובאופן אינדיבידואלי יקבע הדבר הזה. אבל צריך להגדיר באיזה מקום, כי אם לא מגדירים את זה, אז הפרישה הגמישה לא אומרת הרבה, ואם לא ינתן עידוד בעניין הזה, אז הדבר ישאר כמו שהוא. אמנם מצד אחד יש נשים בתעשייה שרוצות לצאת מוקדם, ומצד שני, יש הרבה נשים שמכריחים אותן לצאת בגיל 60 והן רוצות להמשיך וכוחן אהן.

רק פקידות.

היו"ר ש. ארבל:

אם רוצים לעשות גמישות, אז צריך

ה. זיידל:

לעשות שלגמישות הזאת יהיה תוכן ממשי.

היו"ר ש. ארבל:

הרי ממילא אפשר להאריך להן בעוד שנתיים-שלוש. למה לעשות את זה חובה?

ש. יונגמן:

שירות החקוקה, בגלל חוסר בידיים עובדות, עשה מאמצים לגייס פנסיונרים לעבודה. עשינו לפני שנה נסיון ובקשנו ממבטחים לתת לנו את רשימת הפנסיונרים, וכאשר קבלנו את הרשימה, הלכנו לסניפים ובקשנו מהם לפנות באופן אישי לאותם אנשים ולשאול אותם כמה דברים: א. מה מקצועם. ב. האם הם מוכנים לקבל עבודה בלשכת העבודה. ג. האם יהיו מוכנים במקרה של שעת חירום להתייבב. קבלנו תשובה חיובית מוחלטת בנוגע לשעת חירום. לשאלה ב' לא כולם ענו בחיוב מאותן סיבות שזכרו. התחילו לעשות לפקיד חשובים למה לא לא כדאי לחזור לעבודה.

היו"ר ש. ארבל:

האם יש לכם מספרים?

ש. יונגמן:

אנחנו יודעים פחות או יותר. השנה אנחנו רוצים עוד פעם לעשות את הנסיון הזה לראות אם משהו השתנה. יש לנו מחקר מיוחד למשיכת פנסיונר לעבודה, ושוב המספר הממוצע של הפונים מדי חודש הוא בין 30 ל-50. מחיפה קבלתי מספר שבכל שנה 1975 פנו 308 פנסיונרים לבקש עבודה. מספר אחרון והוא אינו מדוייק, ברובם, כמעט 90% היו גברים ולא נשים. הווי אומר שנשים פנסיונריות לא פנו ללשכה לקבל עבודה. אנחנו פרשנו את זה בפשטות, כאשר אשה יוצאת הביתה, יש לה מה לעשות, בו בזמן שהגבר מרגיש פחאם ריקנות.

היו"ר ש. ארבל:

אלה שפנו למשל בחיפה, האם יש לכם איזו אבחנה מה היו המקצועות, ולאילו

סוגי תעסוקה הם פנו?

ש. יונגמן:

אני יודע שבחודשים ינואר-מאי שנה זאת בחיפה, רובם הלכו לעבודות פשוטות, עבודות סטנדרטיות, לא מזכירים ולא מנהלי חשבונות.

היו"ר ש. ארבל:

עבודה מלאה או חלקית?

ש. יונגמן:

אני מבטיח להביא לישיבה הבאה, אם יורשה לי מספרים ודברים ברורים. אבל, מתוך מה שרשום אצלי, למשל, אם נשלחו בחודש מאי 21 איש לעבודה - 17 הלכו לעבודה פשוטה, סטנדרטית ו-4 הלכו לעבודה מקצועית.

היו"ר ש. ארבל:

לא במסגרת המשקם?

ש. יונגמן:

למפעל פרטי, לעבודה רגילה.

היו"ר ש. ארבל:

אני רוצה לדעת מה היה העסוק הקודם, לאיזו עבודה נשלחו, האם לעבודה

חלקית או מלאה?

ה. זיידל:

בקשר לחוק החדש על קיום ניהול חשבונות, האם חשבתם לקרוא לפנסיונרים מנהלי חשבונות, או להסב את המקצוע? כי הנושא הזה אקטואלי.

ש. יונגמן:

הדבר נעשה בעיקר במסגרת של אקדמאים. שם יש הסבה מקצועית. משתדלים להשפיע על כל אקדמאי שאין לו עבודה במקצועו לעבור קורס כזה ומשלמים לו משכורת חודשית.

היו"ר ש. ארבלי:

זה משהו אחר.

י. ארד:

קודם כל אעיר כמה הערות קטנות לגבי אלמן בחוק הביטוח הלאומי. אני לא חושב שהוא כל כך מקופח. לגבי אלמן, למעשה, נקבע עקרון שמי שיש לו ילד לפי ההגדרה בענף ביטוח זקנה ושאימים עד גיל 18, ואם הוא לומד עד גיל 20, ואם הוא בצבא גם כן. אני לא מציע לבטל את הזכות הזאת מעל גיל 18. האפשרות השניה שהוא לא מסוגל לכלכל את עצמו, אפשרות שלישית שהכנסתו היא מתחת ללוח ב' וזה אחוז גדול.

היו"ר ש. ארבלי:

זה יותר טוב מאשר בשירות המדינה.

י. ארד:

מבחינה זאת, יש בהחלט שיפור.

לגבי גיל לקיצבת זקנה, לי אין ברירה אלא לצטט אתכם. הכנסת החליטה שגיל קיצבת זקנה לגבר הוא 70 ואשה 65. אני חייב לצטט מה שכתוב בחוק.

מה זה לוח ב'? ליחיד זה 1224 לירות ולזוג 1650 לירות. ודאי שכל שינוי בהקשר הזה יעלה לביטוח הלאומי סכומי עתק. כמובן אפשר לומר שחלק מהכסף חוזר דרך מס-הכנסה. אבל, אנחנו לא תמיד מתלהבים מהחשבונות האלה. ככל שהמוסד לביטוח לאומי יש לו קופה יותר חזקה, יש לו יותר כח לעמוד על זכויות, מאשר אם הוא תלוי בגורמים אחרים. מה שאתם מקבלים כאן, זה רק התוצאה הסופית כאשר במקרים מסויימים הממשלה החליטה לא על דעתנו. אין שום ספק שלגבי חלק מהאנשים, במיוחד בעבודות קשות, העובדה שיש לנו הגבלה של הכנסה מעבודה לפי לוח ב', זה אנטי תמריץ לעבוד. לגבי אנשים שיש להם מקצוע והם שמחים בחלקם, אני לא חושב שזה אנטי תמריץ.

אני מציע לוועדה לבקש מנציבות שירות המדינה שתמציא מסמכים על פרישה של נשים משירות המדינה, איך היא מחפגת בין גיל 60 ו-65, כדי לדעת באיזו מידה הן מנצלות את זכותן לפרוש בגיל 65.

לגבי תעסוקה - אני לא בטוח שהבעיה

המרכזית צריכה להיות איך להבטיח בכל מחיר שקשישים ימשיכו לעבוד עוד הרבה שנים במשרה מלאה. צריך לזכור שתוחלת החיים של מי שהגיע לגיל 65 היא בערך 80 שנה. אם אנחנו נפתור את הבעיה הזאת, נוכל להאריך את העבודה עד גיל 68. הרבה קשישים בגיל 68 לא יכולים לעבוד בעבודה מלאה. הייתי אומר ששירות התעסוקה הציג אפשרויות די אופטימיות לגבי העסקת קשישים באופן מלא. הבעיה שלנו להעסיק קשישים באופן חלקי וכאן נחקלים בבעיות קשות מאד של השמה בעבודה. ישנה אוכלוסייה בעייתית שיש לה פנסיה נמוכה והכנסה נמוכה ולה צריך לעזור. המשקם הוא הגורם המרכזי פה. יש להם כ-2,500 קשישים, כך שמבחינת תעסוקה של קשישים, נדמה לי, הבעיה העיקרית היא לא כל כך בגיל המוחנה. אותנו מעניין בגילים יותר מבוגרים.

היו"ר ש. ארבלי:

יש מחשבה, או בינתיים לא מטפלים בבעיה?

י. ארד:

אני אומר את דעתי האישית. בגימלאות לגבי התעסוקה שלהם, המחשבה לא אצלנו. מטבע הדברים זה יותר חפקיד של שר העבודה. אנחנו מצידנו נחרום לזה ככל שיוכלים. בכל זאת יש חלוקה בין המשרדים. יש לנו כספים מאד מצומצמים למטרה הזאת. אנחנו יכולים להצביע על נקודות תורפה ולדחוף גורמים אחרים שיפעלו יותר. אנחנו יכולים לתת זריקה, אם זה יצליח אז גורם אחר יכול להמשיך. אנחנו עושים פרויקטים נוספים, כמו למשל מועדונים של משען ומנסים יחד להחיות מועדונים אלה, בעיקר להכניס גם גורמים שעד היום לא הגיעו לשם. הבעיה היא איך להביא את הקשישים למועדונים האלה. יש סכנה שמועדונים מן הסוג הזה, מי שיגיע לשם אלה לא דווקא אנשים שאתה צריך לעזור להם. מה שאנחנו יכולים לעשות, אנחנו יכולים לקחת מודל של קבוצת מועדונים ולנסות לראות איך ליצור במועדונים האלה תכנים עם לווי מחקרי ואז ברגע והעסק מצליח נוכל לשכנע את הגורמים באותה צורה לפעול במועדונים האחרים.

חוק הביטוח הלאומי אינו מאפשר לנו לבצע פעולות כאלה, אלא רק לעשות פעולות נסיוניות חדשניות. בתום הפעולה החדשנית צריך להעביר לגורמים אחרים. התרומה שלנו היא במידה מצומצמת ביותר. אני חושב שאם רוצים לקבל תרומה מלאה בתחום הזה, צריך להזמין את השירות לקשיש במשרד הסעד שהממשלה הקנתה לו סמכויות ותקציבים לפתוח פעולות שונות.

היו"ר ש. ארבל:

אנחנו לתחום הזה לא נכנס.

י. ארד:

בכל אופן, הנושא הזה לא מופקר.

היו"ר ש. ארבל:

אנחנו מדברים על אותה אוכלוסייה שפורשת ועדיין בריאה, צריך ליצור

לה תעסוקה.

י. ארד:

הייתי רוצה להצביע על עוד נקודה. בגימלאות, במידה מסויימת האחג' שלנו נגמר. אתה לא יכול ליצור יותר מהפכות בקיצבה. השאלה אם הולכים בכוון של חיפוש יעדים חדשים. דוגמא קטנה, ושוב דעתי האישית - יש אחוז של קשישים בארץ שהמצב הרפואי שלהם חמור ביותר והפתרון שנותנים להבטיח הכנסה הוא פתרון של הכנסה כלכלית למי שאין לו הוצאות נוספות עקב ליקוי גופני. יש בעיה של אוכלוסייה ניכרת של קשישים נכים, או מתוך פגיעה או כתוצאה מגיל, שיש להם הוצאות גבוהות בנוסף לתנאים הכלכליים שלהם ולזה לא נתנו את הדעת בצורה מסויימת. חלק גדול נופל לנטל על חיי המשפחות וזה יוצר בעיות חמורות. מחפשים דרך להרחיב זכויות לגבי שאלרים: אני לא חושב שזה צריך להיות בגיל מותנה, אלא לחשוב יותר לטווח ארוך לקשישים שמצבם חמור ולא יכולים לעמוד בנטל החיים.

לגבי נושא נוסף שעוסקים בו, הנושא

של יעוץ לקשיש. הקמנו מפעל נסיוני, יעוץ לקשיש, ב-1972 לאור ההכרה שתודעת ההכנה לפרישה בארץ היא מאד מוגבלת ולכן נוצר מצב שעם הפרישה מהעבודה עומד הקשיש בפני שורה של בעיות. הקשיש, כל עוד הוא עובד הוא לא מתעניין מה יקרה לאחר שיפרוש. לאחר שהוא פורש הוא עומד בפני בעיות חמורות חדשות וצריך מישהו לפתור אותן. עד היום הפתרונות היו בתחום משרד הסעד. אבל, לצערי, חלק גדול של הקשישים לא מוכנים ללכת ללשכות הסעד ליעוץ. לכן הקמנו ב-1972 יעוץ לקשיש ברמת גן ובירושלים ולאור הנסיון שנצבר הגענו למסקנה שיש הצדקה להרחיב את רשת התחנות האלה. הקמנו בחיפה ות"א והשנה עומדים להקים תחנה כזאת בסניף רחובות.

י. ארד:

סניף רחובות הוא סניף הכי מגוון מכל הסניפים בארץ, אנחנו נתקלים שם בבעיות חדשות שעד היום לא נתקלנו בהן. התכנית של יעוץ לקשיש מבוססת על קבוצה של פנסיונרים מתנדבים הכוללת אנשים בעלי השכלה ונסיון בעבודה ציבורית המעוניינים לשמש בתפקיד יועצים. אלה תחנות שבשלב ראשון פעלו במסגרת המוסד ובשלב יותר מתקדם הגענו למסקנה שחשוב להוציא חלק מהפעילויות האלה אל הקהילה עצמה, כאשר מי שפועל, אלה הקשישים של אותה קהילה.

התחומים העיקריים שבהם היעוץ פועל, קודם כל יעוץ אישי וסוציאלי, יחסים בין הורים וילדים, בעיות בדידות. כפי שאמרתי היועצים הם ברמה מאד גבוהה. ההשתתפות בדיונים יוצאת מן הכלל.

היו"ר ש. ארבלי:

מה בענין ברית מתנדבים גימלאים, אתם משתתפים בזה?

י. ארד:

אני לא יודע שפועלים בענין הזה. יכול להיות כנסיון.

בענין מיצוי זכויות, מדובר גם ביציאה אל השטח. הוא הדין בענין היעוץ לקרנות הפנסיה ההסתדרותיות, מדריכים אנשים לגבי זכויות של אנשים. יש בעיות של יעוץ משפטי, כאשר מבין היועצים יש עורכי-דין ושופטים. היתרון הגדול במה שעושים הוא שהולך ונצבר במוסד ריכוז ידע של זכויות קשישים ואפשר על ידי פעולות הדרכה שוטפות ליועצים בתחום הקהילה שלהם לתת מכסימום יעוץ לתושבים ובטווח ארוך אפשר לומר שאף נוצרים כמה דברים, קודם כל נוצרה פעולה של אווירה התנדבותית; נוצר תאום מלא בין השירותים לקשישים הקיימים בקהילה.

היו"ר ש. ארבלי:

הרבה פנו לתחנה במוסד?

י. ארד:

הכוונה ליצור מצב, ולא הצלחנו ב-100%, שכל אדם כאשר מגיע לפקיד התביעות, ע"י עלון יפה והסברה של פקיד התביעות יופיע אל התחנה. הפניה היא בהיקף גדול מאד, לא מספיק גדול, משום שפקידי התביעות הכירו בחשיבות הפעולה הזאת. אנחנו רוצים להפעיל את השירות הזה לא רק בסניף שהמוסד פועל אלא גם בסניף שהוא פועל יום בשבוע. הכוונה ליצור קבוצה גדולה של אנשים שפועלים בהתנדבות. היינו רוצים להגיע לקבוצת אנשים שרמת השכלתם נמוכה. עדין לא הצלחנו לרתום אותם כיועצים. אבל, נדמה לי שזאת פעולה שיותר ויותר מוכיחה את עצמה והיא תורמת בפועל לרווחה הגדולה של הקשישים.

היו"ר ש. ארבלי:

מנין לוקחים את המתנדבים?

י. ארד:

פונים לארגוני הפנסיונרים. הבעיה היא לא למצוא את האנשים, אלא איך למיין אותם. אבל לא נתקלנו בקושי. אנחנו פועלים בהדרגה, יש תקציב מאד מצומצם. אנחנו פועלים בהדרגה, כי לא רוצים ליצור פיקציה כאילו אנחנו פועלים בכל מקום. נוצר מצב חדש שמנהלי סניפים שלנו טוענים, למה לו יש יעוץ לקשיש ולי אין. יש לחץ גדול בענין זה.

השופט קיסטר:

שמחתי לשמוע על היעוץ של המוסד לביטוח לאומי. אחד הדברים בהמלצות שלנו היה שיימצא יעוץ במעט כסף ובמעט אנשים. הנה שמענו על היוזמה של הביטוח הלאומי. תחום זה דווקא במסגרת החוק הצליח. זה אחד הדברים שהתלבטנו איך למצוא את האנשים. הרצון להתנדבות בארץ הוא לא קטן. בזמן שהייתי שופט מחוזי בת"א הפעלנו בבני ברית מאות מתנדבים ופה אני רוצה שהצליחו.

בנוגע לגיל הנשים וכו' - לא שמתי לב

שיש בעיות של פנסיה ויש השפעה כלשהי ואיני חושב שיש קשר כלשהו. ישנם שני דברים: קודם ענין תיאורטי. לי יש הצעה של פרישה גמישה. כתבנו שיש להתחשב במקצועות. בפקידות יש הרבה נשים שירצו לעבוד עד גיל 65. מצד שני יש עבודות כפיים. יש משפחות שלא מתכננות שני ילדים והאשה יותר שחוקה מהגבר. פה לא המלצנו באופן סופי. אין למעשה בארץ גיל של קשיש, רק בחוק הביטוח הלאומי. אין הוראה כללית על גילים, כך שלפי דעתי הבעיה מבחינה פרקטית אינה איומה כמו מבחינה תיאורטית. אנחנו לא המלצנו ליישם את זה באופן עוור.

היו"ר ש. ארבלי:

תודה רבה לך, תסלח לנו שהטרחנו אותך.

אנחנו מבקשים משירות התעסוקה להמציא

לנו פרטים על אותה אוכלוסיה של קשישים שפנו ב-1975 עם התפלגות של מקצועות, כמה זמן עבדו, אם זאת עבודה חלקית וכו'.

דבר שני, אנחנו נפנה לנציבות שירות

המדינה ונבקש מהם נתונים על מרווח של פרישה מגיל 60 ו-65, חלוקה בין גברים ונשים, בכדי לראות כמה העקרון של גמישות הוא פעיל, נראה אם הרוב ממשיך לעבוד עד גיל 65 או פורש.

ה. זיידל:

אולי אפשר להזמין את משען?

היו"ר ש. ארבלי:

אנחנו לא רוצים להכנס לנושא של

שירות לקשיש, זה לא תחום שלנו.

אנחנו נכנסים לנושא מתוך אספקט שישי להפעיל את הקשישים האלה ולדאוג להם לתעסוקה. אתה אומר משען, בבקשה, אני מוכנה. אתה מבקש שנזמין את נציגי ההסתדרות לגבי גיל הפרישה?

ה. זיידל:

או להזמין את יו"ר המחלקה המקצועית

או יו"ר לבטחון סוציאלי.

היו"ר ש. ארבלי:

אם כך אנחנו אומרים: נציבות שירות

המדינה, משען, ההסתדרות ושירות

התעסוקה ובוזה נסיים את הדיון ואולי נספיק להנליח מסקנות על שולחן הכנסת.

תודה רבה, ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 12.00